

Information

– ansöka om god man eller förvaltare

Viktigt att känna till om godmanskap

Godmanskap är en frivillig insats som förutsätter samarbete mellan den gode mannen och huvudmannen. Ingen kan alltså få en god man mot sin vilja, även om personen har ett hjälpbehov.

- Godmanskap är generellt en långsiktig lösning.
- Det är viktigt att personen som behöver hjälp förstår vad godmanskap innebär och är villig att samarbeta.
- Huvudmannen ska vara medveten om att denne kan komma att behöva betala arvode till den gode mannen beroende av storleken på sin inkomst eller sina tillgångar.
- En god man har en administrativ roll och ska således **inte själv** sköta om och vårda huvudmannen. Däremot ska den gode mannen **se till** att huvudmannen får så bra vård och omsorg som möjligt.
- En god man ska inte förordnas då huvudmannens behov av hjälp redan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt. En god man ska inte heller förordnas då huvudmannens behov kan tillgodoses på ett mindre ingripande sätt, t.ex. via fullmakt.
- Huvudmannen eller den som anmäler behovet får gärna inkomma med önskemål om att en specifik person ska förordnas som god man. Överförmyndarnämnden gör dock alltid en lämplighetsprövning av vem som bör förordnas.
- Den enskilde och närmast anhöriga (make/maka/sambo, föräldrar, syskon och barn) har rätt att ta del av de handlingar som rör uppdraget och som förvaras hos överförmyndarnämnden. Det råder alltså inte sekretess i ärendet gentemot dessa närmast anhöriga. De har alltid rätt att ta del av alla uppgifter, oavsett huvudmannens inställning.
- Reglerna kring godmanskap och förvalterskap finns i föräldrabalken. Reglerna är inte heltäckande, vilket innebär att det ibland förekommer att vissa hjälpbehövande personer inte kan få hjälp av god man eller förvaltare.

Södertälje kommun, ansöka om god man eller förvaltare

Socialtjänsten anmälningsansvar

Socialtjänsten ska anmäla behov och bistå överförmyndarnämnden med nödvändig utredning. Innan anmälan sker bör det övervägas om en annan mindre ingripande lösning kan fungera. Anmälningsskyldigheten baseras på bestämmelser i socialtjänstförordningen och LSS. Där anges att anmälan till överförmyndarnämnden ska ske dels om behov av god man eller förvaltare anses föreligga, dels om någon inte längre är i behov av god man eller förvaltare. Därutöver är socialtjänsten är skyldig att på begäran lämna de uppgifter som överförmyndaren i övrigt behöver, se föräldrabalken 16 kap. 10 §. Sekretessen bryts alltså om överförmyndarnämnden begär upplysningar från socialnämnden i ärende som rör godmanskap eller förvaltarskap.

Anmälan eller ansökan

Huvudmannen, dennes närmaste anhöriga och överförmyndarnämnden kan ansöka om anordnande av godmanskap. Ansökan skickas till tingsrätten i den kommun där huvudmannen är folkbokförd. Socialtjänsten har skyldighet att anmäla till överförmyndarnämnden om någon har behov av godmanskap, men är således inte behörig att ansöka. Anmälan om behov av god man skickas till överförmyndarnämnden, som bedömer behovet av god man och i förekommande fall ansöker till tingsrätten om anordnande av godmanskap.

Viktigt att känna till om förvaltarskap

- Förvaltarskap är en tvångsåtgärd som innebär ett stort ingrepp i den personliga integriteten.
- Det krävs att den enskilde är ”ur stånd” att vårda sig eller sin egendom, till skillnad från vid godmanskap där det endast krävs att den enskilde ”behöver hjälp”.
- Tingsrätten är mycket restriktiv med att besluta om förvaltarskap.
- Förvaltarskapet innebär att huvudmannen förlorar sin rättshandlingsförmåga (d.v.s. rätten att hantera sina pengar och rätten att ingå olika avtal) i de delar som omfattas av förvaltarskapet. Till skillnad från vad som gäller vid godmanskap är förvaltaren inte beroende av den enskildes samtycke för sina åtgärder.
- Omfattningen av förvaltarskapet kan begränsas och anpassas till behovet i varje enskilt fall.
- Vid förvaltarskap ska behovet vara tydligt och väl dokumenterat. Förvaltarskap kan därför inte beviljas i förebyggande syfte. Förvaltarskap används för att skydda den enskilde mot antingen åtgärder som den enskilde själv vidtar eller åtgärder som vidtas av någon i den enskildes omgivning.
- Ett beslut om förvaltarskap föregås ofta av ett sammanträde på tingsrätten. Socialsekreterare och andra med kunskaper om den enskildes hjälpbehov kan vara skyldiga att lämna upplysningar vid sammanträdet.
- Observera att den som ställs under förvaltarskap inte samtidigt kan vara förmyndare för ett underårigt barn. Om barnet har två förmyndare blir den andra förmyndaren per automatik ensam förmyndare. Om den som ställs under förvaltarskap är ensam förmyndare behöver en särskilt förordnad förmyndare utses för barnet. Den som ställs under förvaltarskap förlorar emellertid inte vårdnaden om sitt underåriga barn.

Omfattningen av godmanskap och förvaltarskap

Såväl godmanskap som förvaltarskap kan omfatta uppgifterna bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person. Dessa uppgifter är nära förknippade med varande. Det är vanligt att godmanskap och förvaltarskap omfattar både förvalta egendom och bevaka rätt, eftersom det är svårt att utföra den ena uppgiften utan att också ha den andra. Som exempel kan nämnas att ställföreträdaren bevakar sin huvudmans rätt när denne ansöker om ekonomiskt bistånd medan denne i samband med mottagandet av biståndet förvaltar huvudmannens egendom.

Social utredning

Ett socialt underlag/utredning ska bifogas anmälan. Om man svarar tillräckligt utförligt på frågorna i överförmyndarnämndens formulär ”Anmälan om behov av god man eller förvaltare”, (blanketten finns på www.sodertalje.se/ofn) räcker det oftast. Observera att det som ska framgå av underlaget är nödvändiga uppgifter för bedömning av behov av god man/förvaltare enligt föräldrabalken. Detta är inte detsamma som en social utredning enligt socialtjänstlagen.

Följande frågeställningar behöver överförmyndarnämnden svar på i en social utredning:

- **Den enskildes hälsotillstånd idag?**

Diagnos, sjukdom, funktionshinder, annan problematik (fysiska åkommor som inte har med behovet av hjälp av en ställföreträdare att göra behöver **inte** anges, kan vara integritetskränkande).

- **På vilket sätt påverkar ovanstående sjukdom/tillstånd den enskildes förmåga att fatta beslut?** Det måste finnas en koppling mellan sjukdomen/tillståndet och förmågan att fatta beslut. Att t ex bryta benet påverkar inte den kognitiva förmågan och innebär således att godmanskap inte kan ordnas på den grunden.

- **Vilka omständigheter gör att den enskilde är i behov av god man?**

Varför hjälpbehovet uppstått just nu? Hur har behovet tidigare tillgodosetts?

- **Vilka konkreta åtgärder förväntas en god man utföra för den enskilde?**

Viktigt att beskriva konkret, noggrant och realistiskt och för samtliga delar (bevaka rätt, förvalta egendom och sörja för person). Endast sådana uppgifter som kan ingå inom ramen för godmanskap.

- **Varför kan den enskildes behov inte tillgodoses med hjälp av fullmakt?**

Beskriv konkret, helst med exempel. Fullmakt är mindre ingripande än godmanskap – kan fullmakt vara tillräckligt? Observera att en fullmakt kan omfatta mer än bara ekonomi och vara minst lika heltäckande som ett godmanskap. En fullmakt kan innebära exakt samma sak som ett godmanskap.

- **Uppgifter om den enskildes ekonomiska förhållanden (inkomster/utgifter/tillgångar/skulder)**

Behövs för att kunna bedöma hur omfattande ekonomiska kunskaper en blivande god man behöver, samt hur omfattande ett uppdrag bedöms vara i tidsåtgång. Finns skulder, bifoga eventuellt information från Kronofogden, dels uppgifter från den enskilde om det är möjligt. Om skulder finns, beskriv hur och när de har uppkommit.

Södertälje kommun, ansöka om god man eller förvaltare

- **Vilka pågående bistånd och/eller insatser har personen idag?**
Ange samtliga pågående bistånd/insatser med kortfattad information om innehåll och omfattning.
- **Hur sköts den enskildes ekonomi idag – och av vem?**
Eventuellt kontaktuppgifter till den som sköter ekonomin. Även om inte ekonomin sköts tillfredställande är det bra att beskriva hur den sköts, vad som görs och inte görs o.s.v.
- **Uppgifter om den enskildes boendesituation och eventuellt stöd i boendet**
Kortfattat kring vilken typ av boendeform (bostadsrätt/fastighet, hyresrätt, Bostad med särskild service, bostadslös). Fungerar boendet eller inte? Finns det stöd i boendet och i så fall kortfattat vilken typ och omfattning, t.ex. hemtjänst tre gånger per dag. Finns det behov av förändrat boende och i så fall finns det någon tidsplan när flytt kommer genomföras?
- **Om ansökan gäller förvaltarskap;** konkretisera vilka konsekvenserna skulle bli, för det fall det inte anordnas något förvaltarskap för den enskilde.
- **Om ansökan gäller förvaltarskap;** konkretisera på vilket sätt den enskildes situation skulle förbättras/förändras för det fall att förvaltarskap anordnas.
- I de fall huvudman och tilltänkt ställföreträdare inte känner varandra; **Vem/vilka kan medverka vid sammanträffande mellan huvudmannen och tilltänkt ställföreträdare?**
Namn, befattning, telefonnummer och mailadress behövs.
- Om läkarintyg behövs, tänk på informationen i läkarintyget ska ”stämma överens” med informationen i den sociala utredningen, särskilt när det gäller informationen om ”huvudmannen förstår vad saken gäller”. Ett läkarintyg om anordnande av godmanskap och förvaltarskap bekostas normalt av den som ska ha god man/förvaltare.
- *Observera att den tilltänkte ställföreträdaren inte får tillgång till det sociala underlaget/formuläret för anmälan om behov utan endast en kortare sammanfattning av huvudmannens situation. Det är därför viktigt att redan vid anmälan om behov ha säkerställt att det framgår vilken karaktär uppdraget har och om några särskilda omständigheter föreligger.*

Utelämna inte någon information som har betydelse i ärendet. Det är viktigt att överförmyndarnämnden kan göra en korrekt bedömning av behovet.

Södertälje kommun, ansöka om god man eller förvaltare

Från komplett anmälan till beslut

Om överförmyndarnämnden beslutar att ansöka till tingsrätten tillfrågas först en ställföreträdare. Föreslagen ställföreträdare kontaktar då socialsekreteraren för eventuellt ytterligare uppgifter samt för att bestämma tid för att träffa huvudmannen. Den anmälade socialsekreteraren ansvarar för att ha säkerställt att denne har huvudmannens tillåtelse att lämna ut uppgifter till en tillfrågad god man om det ska ske. Huvudmannen kan annars berätta och lämna uppgifterna vid ett personligt möte med en tilltänkt god man. Det är lämpligt att anmälade socialsekreterare är med vid mötet och stöttar den enskilde om denne så önskar. Huvudmannen ska skriftligen samtycka till föreslagen god man vid eller efter ett sådant möte för att god man ska kunna utses.

Om huvudmannen inte har förmåga att lämna sitt samtycke, behöver endast den tilltänkte gode mannen åta sig uppdraget. Trots detta är det givetvis önskvärt att den tilltänkte gode mannen träffar huvudmannen. Tingsrätten kommer i sådana fall istället ge eventuella anhöriga tillfälle att yttra sig innan godmanskap kan anordnas. Vid anmälan om behov av förvaltare krävs inget samtycke då förvaltarskap är en tvångsåtgärd. När ställföreträdarens åtagande och huvudmannens samtycke (för godmanskap och om huvudmannen förstår) inkommer till överförmyndarnämnden görs en ansökan till tingsrätten.

Tingsrätten fattar beslut om anordnade av godmanskap eller förvaltarskap och förordnar samtidigt en ställföreträdare. Förordnad ställföreträdare bör omgående skicka registerutdrag till berörda myndigheter. Socialsekreteraren får gärna påminna ställföreträdaren om att denne ska göra det i samband med att man träffas. Vid osäkerhet om aktuellt förordnande eller aktuella kontaktuppgifter till ställföreträdaren, bör överförmyndarnämnden kontaktas på mail eller telefon.

Om överförmyndarnämnden bedömer att anmälan om behov av god man/förvaltare ska lämnas utan åtgärd, fattas beslut om avskrivning. Nämndens beslut skickas till anmälade socialsekreterare.

Arvode

Utgångspunkten är att den enskilde står för arvodet till ställföreträdaren. En ställföreträdare har rätt till skäligt arvode, men det går inte att på förhand fastställa hur stort arvodet kommer att bli. Några faktorer som påverkar arvodets storlek är:

- Uppdragets omfattning enligt beslut från tingsrätten
- Uppdragets ”svårighetsgrad”
- Antalet insatser under året
- Ekonomins omfattning

Om huvudmannens skattepliktiga inkomster understiger 2,65 prisbasbelopp (pBB) och tillgångarna understiger 2 pBB, betalar kommunen arvodet (pBB för år 2015 är 44 500 kr). Arvodeskostnaden kan beaktas som merkostnad i underlag för ansökan om handikappersättning hos Försäkringskassan. Det går inte att på förhand ange arvodesnivån för ställföreträdaren. Olika uppdrags karaktär och omfattning varierar stort, liksom ett specifikt uppdrag från år till år. Arvodet varierar från 7-8 000 kr till uppåt 20 000 kr per år. Vanligtvis uppgår arvodet till 10-12 000 kr per år.

Södertälje kommun, ansöka om god man eller förvaltare

Sekretess

Gode män och förvaltare omfattas inte av sekretess. Dock ligger i det allmänna lämplighetskravet att de får avslöja uppgifter om sin huvudman endast när det krävs för att fullgöra uppdraget. Den enskilde och dennes närmaste anhöriga (make/maka/sambo, föräldrar, syskon och barn) har rätt att ta del av de handlingar som rör godmanskapet/förvaltarskapet och som förvaras hos överförmyndaren.

En anmälade socialsekreterare har inte sekretess gentemot överförmyndarnämnden vad gäller uppgifter för anmälan om behov av god man eller förvaltare.

Övriga upplysningar

Kontakta överförmyndarnämndens kansli för ytterligare upplysningar. Överförmyndarnämndens kansli nås på tfnr 08 -5230 3780 (telefonid: mån-ons kl 10-12). Besöksadress är stadshuset, campusgatan 26. Adress: Överförmyndarnämnden, Södertälje kommun, 151 89 Södertälje.

Webb: www.sodertalje.se/ofn

E-post: overformyndarnamnden@sodertalje.se

Informationsbladet uppdaterat 2015-07-22